

О. П. АНІКІНА, канд. іст. наук, ДСБ, Київ

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ПЕРІОДИЧНІ ТА ПРОДОВЖУВАНІ ВИДАННЯ В УКРАЇНІ В РОКИ ВІЙНИ 1941–1945 рр. ТА У ПОВОЄННУ П'ЯТИРІЧКУ

На основі аналізу сільськогосподарських періодичних та продовжуваних видань доведено, що вони мали незамінне значення для піднесення та відродження галузі й наукового забезпечення в тяжкий період, пов'язаний з війною 1941–1945 рр. та повоєнною відбудовою.

Ключові слова: періодичні видання, сільське господарство, галузева періодика, науково-дослідні установи, дослідження

Вступ. Сільськогосподарські періодичні та продовжувані видання на теренах України ще з першої своєї появи у ХІХ ст. з ініціативи об'єднань на громадських засадах – галузевих товариств, упродовж історичного періоду зайняли важливе незамінне місце в інформаційному супроводженні галузі й науки та мали значний попит у вчених-дослідників і практиків. Це зумовлено перш за все здійсненням різноманітних функцій: науково-інформаційної, науково-популяризаторської, оперативних наукових комунікацій, джерельної та ін. Їхня роль і нині не втрачається. Загальновідомий факт, що періодика акумулює на своїх сторінках переважно більшість наукової та галузевої інформації, а за оперативністю вона в числі першочергових засобів її розповсюдження та активної популяризації наукових і практичних здобутків. Отже від належного функціонування та правильної організації системи галузевої періодики в значній мірі залежить доступ та піднесення самої наукової думки і всього сільського господарства.

Історіографія питання функціонування сільськогосподарських періодичних видань налічує на нашу думку не значну кількість праць. Ретельніше досліджено період, який і нині привертає увагу істориків, це 20–30-ті роки ХХ ст. Перш за все слід згадати захищене дисертаційне дослідження «Періодичні та продовжувані видання як джерело з історії агрономії в Україні 20–30-х років ХХ ст.». Окремі сільськогосподарські видання, які відіграли історичне значення в популяризації кращих здобутків та виступили свого часу дієвими чинниками піднесення галузевої науки стають предметом поодиноких розвідок. Зокрема є дослідження, присвячене унікальному часопису «Хуторянин» – першому галузевому виданню Наддніпрянщини, який виходив друком упродовж 20 років (1896–1917) накладом 10 тис примірників [1].

Також маємо низку статей члена-кореспондента НААН В. А. Вергунова,

© О. П. Анікіна, 2013

де із застосуванням науково-бібліометричних методів, зокрема контент-аналізу змісту статей, зосереджено увагу на історично важливих питаннях, які вирішувалися на сторінках галузевих видань. При дослідженні зокрема, матеріалів «Вісника природознавства» Харківського наукового товариства вченим проаналізовано закономірності та чинники передісторії інститутизації та академізації аграрної науки в Україні (1927–1929) [2]. Наступне видання, яке містить матеріали глибокого розуміння галузевих проблем установчого періоду 20-х років ХХ ст. – «Вісті Харківського сільськогосподарського інституту» за 1925–1929 рр. [3]. Унікальні матеріали щодо популяризації здобутків упродовж років становлення аграрної науки та освіти в Україні в 20-х років ХХ ст. свідчать про державотворчу діяльність у цьому процесі вчених та освітян провідного галузевого ВНЗ Харківського СГІ.

Головному українському галузевому науковому журналу «Віснику сільськогосподарської науки», який з перервами виходить з початку 20-х років ХХ століття й до нині, присвячено дослідження Г. Устич [4], в якому наголошується, що першочерговим завданням часопису з самого початку його існування було розповсюдження та популяризація передової галузевої думки, включаючи закордонний досвід. Крім того проаналізовано засадничі статті з організаційних проблем функціонування аграрної науки та суміжних з нею дисциплін. Доведено, що «Вісник ...» фактично безпомилково накреслив основні завдання та визначив напрями розвитку сільськогосподарської науки, видавництва і практичного господарства, та успішно реалізовував цей план.

У 2002 р. вийшли праці науково-бібліографічного характеру, присвячені періодиці з агрономії 20–30-х років ХХ ст. [5]. Маємо вже доповнений, доопрацьований науково-допоміжний бібліографічний покажчик, який на сьогодні зосереджує у собі репертуар періодичних видань з усіх галузей сільськогосподарської науки за період 20–30-х років ХХ ст. [6].

Отже закономірності функціонування сільськогосподарської періодики та подальший процес популяризації галузевих знань з її допомогою після 30-х років ХХ століття до сьогодні не став предметом уваги істориків науки.

У даній статті ми ставимо за мету проаналізувати ступінь повноти інформаційного та комунікативного забезпечення потреб галузі й науки в скрутних умовах війни та перших років повоєнної відбудови. Оцінити популяризаторські можливості періодичних і продовжуваних видань.

Дослідники по праву вважають, що періодика стоїть на рівні архівних першоджерел здійснюючи функцію збереження більш-менш достовірної інформації про події минулого, але в будь-якому випадку вона зосереджує у собі унікальну інформацію. Досліджуваний галузевий журнальний масив вміщує матеріали для різнопланових розвідок: вивчення історії аграрної політики в державі, розвитку сільського господарства, функціонування науки в скрутні періоди війни та подальші роки.

Застосування нових методологічних підходів на засадах вільних від стереотипів у висвітленні малодосліджених, замовчуваних, інколи сфальсифікованих проблем періоду Другої світової війни, дасть змогу поглибити знання про трагічний час, проаналізувати реалії минулого.

Функціонування галузевої періодики має свої особливості, етапи бурхливого піднесення, занепаду, відродження. Порівнюючи з попередніми роками, слід відзначити, що у 20-х рр. ХХ ст. відбувалося часом спорадичне та безсистемне збільшення кількості галузевих періодичних видань; у 30-х мали місце упорядкування та систематизація численного потоку галузевих періодичних видань (загалом за 20 років виходило друком близько 650 назв періодики) [6 Сільськогосподарські, 2012]. У наступні роки галузеве видавництво різко згортається, багато видань назавжди припиняють своє існування.

Звертаючись до років Другої світової війни та років відбудови народного господарства, відмічаємо, що незважаючи на вкрай скрутне становище серед періодичних і продовжуваних видань в Україні були такі, що припиняли свою діяльність тільки у найтяжчий воєнний 1943 рік. Це один рік війни, в який галузева періодика не виходила взагалі. В інші роки видання були, але поставлені на межу виживання як і вся країна. В основному видавці періодики намагалися будь-що популяризувати у друці результати діяльності науково-дослідних установ, щоб зберегти їх для подальшого застосування на практиці.

Події війни знайшли своє відображення та вплинули на самі видання як і на весь науковий світ та сільське господарство країни. Поряд з висвітленням проблем розвитку галузі на сторінках видань пропагувалася неухильна лінія партії та уряду на інтенсивний труд.

Коротко охарактеризуємо ті негативні чинники, які стали на заваді розвитку сільського господарства, науки, друку. В роки війни фактично повністю зруйновано матеріально-технічну базу всіх галузей сільськогосподарського виробництва України, мережу науково-дослідних установ, систему забезпечення виданнями галузі. Дещо вдалося евакуювати. Значних збитків було завдано при відступі фашистів: вони намагалися вивезти на захід продовольчі і сировинні ресурси України. Згубним виявилось практично знищення племінної справи у тваринництві. Кормова база була вкрай незадовільною, цілковито було знищено насінництво кормових культур тощо [7]. По всіх напрямках галузевої науки було багато тяжких втрат. Стан сільського господарства після закінчення Другої світової війни був дуже складний. Пограбовано і зруйновано близько 30 тисяч колгоспів, радгоспів і МТС, тисячі сіл, з яких понад 250 розділили долю Хатині. Різко скоротилося поголів'я худоби. Коней залишилося 30 % довоєнної кількості, великої рогатої худоби – 43 %, овець і кіз – 26 %, свиней

– 11 %. Значно постраждали тракторний і комбайновий парки. Після війни постала проблема відбудувати усю країну.

1944 рік виявився доленосним для України, бо він став роком повного визволення території республіки від німецько-фашистських окупантів. У 1944 р. загальна посівна площа під сільськогосподарськими культурами вже була в межах 71%, зернових – 80% порівняно з довоєнними показниками, та відповідно на 1945 рік 76% – загальної площі, зерновими – 84% площі, соняшником – 125%, просом – 121 % [7, с. 10].

Рішучі кроки з відбудови розореного війною сільського господарства були загальмовані подальшими трагічними подіями: сільське господарство, яке потребувало допомоги, аби стати на ноги, ще більше було підірване посухою 1946 р.

Отже функціонування наукової та науково-популярної періодики проходить в тяжких умовах. та тісній взаємодії з усіма суспільно-політичними, народногосподарськими чинниками.

Наступний фактор впливу на масив галузевої періодики – це інституціоналізація науки й освіти. Для аналізу рівня інформаційного забезпечення, розповсюдження та популяризації періодикою здобутків галузі й науки, доцільно зробити порівняння кількості науково-дослідних установ та наявних галузевих друкованих періодичних видань у різні роки – до війни, в роки війни та післявоєнний час. Так перед Другою світовою війною УРСР мала розгалужену мережу науково-дослідних установ: інститутів, селекційних, садово-городніх, тваринницьких і лісових дослідних станцій, дослідних полів та опорних пунктів [табл. 1].

Таблиця 1.

Мережа сільськогосподарських науково-дослідних установ
Української РСР до Другої світової війни

№ п/п	Підпорядкування	К-сть сільськогосподарських науково-дослідних установ
1.	Наркомат земельних справ УРСР	10 НДІ, 28 дослідних станцій, 16 дослідних полів, 42 опорних пункти
2.	Наркомат харчової промисловості УРСР	2 інститути, 6 наук.-дослід. станції, 20 опорних пунктів
3.	Наркомзем Союзу РСР	3 НДІ, 6 держ. селекц. станцій, мережа опорних пунктів у колгоспах

Крім того галузеві науково-дослідні установи розподілялися за групами: рільництва (землеробства), плодоовочева, в цілому по рослинництву, тваринництва, механізації сільського господарства, меліорації, а також окремо була Центральна сільськогосподарська бібліотека. Науково-дослідні установи системи Наркомзему УРСР в методичному відношенні були розрізнені, потребували єдиного науково-методичного центру по загальному керівництву та плануванню. З війною було зруйновано цю не досить досконалу мережу установ галузевої науки.

Уряд приділяв велику увагу проблемам сільського господарства в роки війни. 17 листопада 1941 р. РНК СРСР і ЦК ВКП(б) прийняли постанову щодо плану с.-г. робіт. Евакуація установ проходила в райони Поволжя, Уралу, Сибіру, Середньої Азії і Казахстану [8]. Багато інститутів з обладнанням, дослідними тваринами, співробітниками були евакуйовані в східні області СРСР. Звіти того періоду свідчать, що більшість НДУ аграрної галузі не припиняли своєї діяльності в війну, продовжуючи виконувати поставлені завдання згідно з тематикою, затвердженою НКЗС УРСР ще у 1940–1941 рр. Щодо періодики не можемо сказати про її належне функціонування в роки війни. Не кожна установа та заклад мали свої періодичні видання. Результати діяльності вчених не повністю відображалися в періодичних та продовжуваних виданнях, та й їхня кількість була вкрай недостатньою. В евакуації науково-дослідні установи розгорнули більш-менш плідну діяльність, досягаючи певних результатів. Завдяки чому багато НДІ прискорено відродили зруйноване господарство та науково-дослідну роботу після звільнення від окупантів. Зокрема вивезене з української республіки елітне насіння, збережене і розмножене в тилкових районах Союзу, дало можливість швидко відновити насінництво зернобобових, зернових, олійних, овочевих культур. По тому як визволялися території від окупантів приймалися постанови щодо відновлення діяльності НДУ Української РСР в постокупаційний період (постанови РНК УРСР № 545 від 13 груд. 1943; № 232 від 18 березня 1944; № 495 від 15 трав. 1944; № 678 від 17 черв. 1944).

Порівняно з мережею у довоєнний період, загальна кількість НДУ зменшилася майже на 61% (з 97 до 59 одиниць). Це сталося через скорочення опорних пунктів, багато з яких було зруйновано за часів окупації. На 1 серпня 1944 р. в системі НКЗС УРСР було відновлено діяльність 94% інститутів, станцій і полів порівняно з 1941 р.

Таблиця 2.

Мережа науково-дослідних галузевих установ НКЗС СРСР станом на 1944 р.

№ п/п	Основні групи НДУ	Науково-дослідні установи
1.	рільництва	1) Укр.НДІ соц. землеробства (м. Київ) з мережею дослід. ст., полів, та дослід. пунктів у складі: Поліська НДС рільництва, Казаровичська НДС луківництва, Сарнинська НДС з освоєння боліт, Чернівецька НДС рільництва, Лановецька наук.-дослід. селекц. ст., Київська, Харківська, Сталінська, Одеська селекц. овочево-картопляні ст. та Сквирське селекц. дослід. поле, Коростенське Чарторійське, Градіжське дослід. поля, Бучанський, Святошинський опорні пункти; 2) Укр. НДІ соц. землеробства (м. Харків) з мережею дослід. станцій, полів та дослід. пунктів: Червоноградська селекц.-дослід. ст., Валківське дослід. поле;

		3) Укр. НДІ зернового госп-ва (м. Дніпропетровськ) з мережею дослід. станцій, полів та дослід. пунктів: Ерастівське, Синельниківське, Люксембургське, Генічеське, Старобільське дослід. поля. Олександрівська наук.-дослід. баштанна експерим. база, Одеська НДС рільництва, Жеребківська НДС, Українська НДС олійних культур, Укр. НДС рисосіяння.
2.	плодоовочеві	1) Укр. НДІ плідівництва (Китаєво, м. Київ) і підпорядковані йому Мліївська і Мелітопольська НДС плідівництва, Краснокутський, Ямський і Воздвиженський розширені опорні пункти; 2) Укр. НДІ виноградарства (м. Одеса)
3.	тваринницька	1) Укр. НДІ тваринництва (м. Харків) і підпорядковані йому Чернігівська НДС тваринництва, Чернігівська НДС птахівництва (м. Борки, Харківська обл.), Укр. НДС бджільництва (Мерефа, Харківська обл.) і рибиства (с. Султанівка, Київська обл.) 2) Укр. НДІ експерим. ветеринарії (м. Харків)
4.	механізації	Укр. НДІ механізації сільського господарства (м. Київ) з підпорядкованими йому Харківською (м. Харків) і Акимівською (Акимівка, Запорізька обл.) НДС механізації.
5.	с-г меліорації	1) Укр. НДІ агролісомеліорації (м. Харків) і підпорядковані йому Цюрупінська НДС з освоєння пісків Нижнього Дніпра (м. Цюрупінськ), Маріупольська і Володимирська агролісомеліоративні дослідні ст., Партизанський агролісомеліоративний опорний пункт, Придеснянський опорний пункт ерозії ґрунтів; 2) Укр. НДІ гідротехніки та меліорації (м. Київ) з мережею: Брилівська НДС зрошення, Сумське, Панфільське, Борівське та Каменське на Дніпрі дослід. поля.

На кінець 1944 р. загальна кількість НДУ налічувала: близько 60 інститутів, дослідних станцій і полів, опорних пунктів; а також більше 45 науково-експериментальних баз і науково-підсобних господарств [табл. 2].

Разом із поступовим відродженням країни та її народногосподарського комплексу, відновлюється видавнича справа, а також випуск періодики. Установи видавали результати своїх праць або самотужки, або у спеціалізованих видавництвах. Поновили діяльність державні видавництва, серед яких були й суто сільськогосподарські. У Харкові наприклад найпершим відновило роботу Державне видавництво сільськогосподарської літератури («Научные труды Украинского института экспериментальной ветеринарии»). Згодом у ньому видруковувалося більше видань («Сільське господарство України», «Сад та город», «Соціалістичне тваринництво», «Сборник научных работ по агрохимии, почвоведению и сельскохозяйственной микробиологии» та ін. На 1948 рік налічувалося 26 видавництв, які випускали періодику. В числі чотирьох лідируючих – видавництво Держсільгоспвидав. Так на 1949 р. у ньому вже видавалося 8 назв періодичних сільськогосподарських видань. За проведенням Книжковою палатою аналізом найбільшу кількість журналів у 1944–1949 роках друкували: видавництво Академії наук УРСР, видавництво ЦК КП(б)У «Радянська Україна», Державне видавництво сільськогосподарської

літератури, Державне медичне видавництво, Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. Держсільгоспвидав стояв на третьому місці за кількістю видрукованої періодичної продукції [9, с. 39].

У Книжковій палаті України сформовано Державний архів друку, що поповнюється. У ньому зберігається найбільший в Україні фонд періодичних видань (журналів), які виходили на теренах України, починаючи з 1917 р., ретроспективний фонд здійснює функції інформаційні, наукові, освітні, культурні та ін. За даними дослідників з Книжкової палати [9] у фонд Державного архіву друку надійшло лише 16 назв (69 друк. од.) журналів, випущених у 1944 р. Вже у 1945 р. – 53 назви (239 друк. од.); у 1946 – вдвічі більше журналів, ніж у попередньому році; 1947 р. – 141 назва (707 друк. од.); 1948 р. – 200 назв (917 друк. од.); 1949 р. – 178 назв (959 друк. од.). Це статистичні дані по всіх галузях народногосподарського, наукового і культурного життя України, врахування продовжуваних видань типу Трудів різних наукових установ, які також становили певний пласт періодики відображені не повністю. За цим же джерелом у досліджуваній період виходило лише 12 сільськогосподарських періодичних видань: «Научные труды Украинского института экспериментальной ветеринарии», «Труды Одесского сельскохозяйственного института», «Труды Крымского сельскохозяйственного института имени М. И. Калинина», «Труды Всесоюзного НИИ виноделия и винограда «Магарач»», «Обзор иностранной литературы по сельскому хозяйству», «Сад та город», «Соціалістичне тваринництво», «Передовой стахановский опыт в социалистическом сельском хозяйстве», «Сборник научных работ по агрохимии, почвоведению и сельскохозяйственной микробиологии», «Сборник по обмену опытом в лесной промышленности и лесном хозяйстве», «Труды Днепропетровского сельскохозяйственного института», «Труды НИИ прудового и озерно-речного рыбного хозяйства», «Сільське господарство України». Дослідження Книжкової палати не відображають загальної картини, і з їхніми статистичними даними ми не погоджуємося. За нашими дослідженнями за 1944–1949 рр. сільськогосподарських періодичних видань нараховувалося у двічі більше, їх було 26 назв [табл. 3]. У роки війни 1941–1945 рр. – відповідно 15 назв [табл. 3].

Щоб мати повнішу палітру періодичних сільськогосподарських видань за десятиріччя 1939–1950 рр. застосуємо бібліометричні методи. Пошук видань, складання на них бібліографічних записів, статистичний аналіз масиву періодики засвідчили, що за цей період (передвоєнний, воєнний, поствоєнний) виходило друком 52 назви, з них до війни 16 припинили своє існування, 36 – існувало у війну та після війни [табл. 3]. При чому галузеві періодичні видання часто мали недовговічний термін, поодинокі виходили упродовж десятиліть і більше, а в основному – 4–5 років. Довговічнішими

були «Труди...» НДУ. Так «Труды Харьковского ветеринарного института» виходили найдовше (1918–1950) Серед науково-популярних виокремлюються такі як «Сад та город», «Соціалістичне тваринництво».

Таблиця 3.

Сільськогосподарські періодичні видання 1941–1950 років в Україні:
репертуар*

№п/п	Періодичне видання
1.	Агрометеорологічний декадний бюлетень (Упр. Гідрометеорол. Служби УРСР)–К, 1946–1949. 1946 № 1–6/7. № 1 вийшов підд назв.: <i>Информационные</i> указания. Гидрометеорологическая станция УССР). З № 2 назва: <i>Информационный</i> бюлетень правления гидрометслужбы Украинской ССР. № 8–24 (Для службового користування) 1948 № 25–36. З № 25 назва: <i>Агрометеорологічний</i> декадний бюл. 1949 № 1(37)–4(40)
2.	Ботанічний журнал / Ін-т ботаніки Акад. наук УРСР. – К., 1931–1950. 1931, № 1/2 назва: <i>Журнал</i> біоботанічного циклу / Природничо-техн. від. ВУАН 1932–1934 по 1, 2 №№ на рік . З 1934 р. назва: <i>Журнал</i> Ін-ту ботаніки ВУАН 1935–1936 по 3 №№ на рік назва: <i>Журнал</i> Інституту ботаніки УАН 1937 по 4 №№ на рік назва: <i>Журнал</i> Інституту ботаніки Акад. наук УРСР 1938–1940 по 3 №№ на рік з 1940 р. назва <i>Ботанічний</i> журнал
2.	Бюлетень научного общества при Белоцерковском с.-х. институте. – Б. Церковь, 1948 1948, № 1. Обзор научной деятельности института за период 1944–1948 г.
3.	Бюлетень Сумской сельскохозяйственной опытной станции. – Сумы, 1946–1947. 1946, вып. 1–3. 1947, вып. 4
4.	Ветеринарна справа : щоміс. наук.-вироб. журн. / Наркомзем УРСР і Укр. ін-т експерим. ветеринарії. – К. : Держ. Вид-во колгосп. і радгосп. л-ри УРСР, 1936–1940. 1936, № 1–3 1937–1940 по 12 №№ на рік. Надалі припинив самостійний вихід влився в журнал <i>Соціалістичне тваринництво</i> .
5.	Вісник Київського ботанічного саду [ім. акад. О. В. Фоміна (з 1947)]. – К. : Вид. Київського держ. ун-ту, 1924–1934; 1947. 1947, вип. 18 Вип. 19 вийшов в 1945 р. в складі «Наукових записок Київського держ. ун-ту» як серія «Труди Ботанічного саду» див «Наукові записки ...»
6.	Вісті Інституту гідрології і гідротехніки. – К., 1927–1950. 1948, т. 3 (10), 4 (11). З т. 3 (11) назва вісті Інституту гідрології і гідротехніки 1949, т. 5 (12) 1950, т. 6 (13) 1927–1932 «Вісті НДІ водного господарства (УАН)», 1938 «Вісті Ін-ту гідрології»
7.	Записки Харьковского сельскохозяйственного института. – Х., 1938–1947. 1938, т. 1, вип. 1–3; 1939, т. 1, вип. 4; т. 2, вип. 1/2; 1941, т. 3, вип. 1/2. З т. 3 : <i>Записки</i> Харьковского ордена трудового красного знамени сельскохозяйственного ин-та 1945, т. 4. 1946, т. 5 (42). 1947, т. 7 (43)
8.	Зернове господарство : щомісяч. мас. наук.-попул. журн. : орган Наркомзему УРСР і

* Таблицю складено за допомогою покажчиків «Періодичні видання УРСР. 1918–1950. Журнали : бібліографічний довідник / М-во культури Української РСР – Головвидав. Кн. Палата Української РСР; склали : М. І. Багрич, Д. Х. Мазус, відп. ред. Г. О. Кравченко. – Х. : Вид-во Кн. Палати УРСР, 1956. – 462 с.»; «Сільськогосподарські періодичні видання в Україні. 1918–1940 : Журнали, «Бюлетені», «Вісті», «Наукові записки», «Збірники наукових праць», «Труди» : наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. / НААН, ДНСГБ, уклад : В. А. Вергунов, О. П. Анікіна ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Нілан-лгд, 2012. – 240 с.»

	Укр. н.-д. ін.-ту зерн. госп-ва ім. В. Куйбишева. – К. : Держсільгоспвидав, 1936–1940. 1936, № 1–3; 1937–1940 по 12 №№ на рік. В серпні 1938 р. влився журн. <i>Хата-лабораторія</i>
9.	Колгоспне бджільництво : орган Наркомзему УРСР. – Х., 1925–1941. 1925, № 1–5 назва : Пасічник : що міс. Журн. пасічництва 1926–1932 по 12 №№ НА РІКЗ 1932 назва: <i>Пасічник-колгоспник</i> 1933, № 1–6; 1934, № 1–12; 1935, № 1–4; 1936–1940 по 12 №№ на рік. 1941, № 1–6
10.	Колгоспниця України : орган ЦК КП(б)У. – К. : Комуніст, 1924–1941. 1924, № 1–4; 1925, № 1(5)–12; 1926–1940 по 24 №№ на рік; 1941, № 1–11 Назви змінювалися до 1931 р., змінювалися видавництва
11.	Наукові записки / Київський держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К., 1935–1949. Виходить серіями серед яких: <i>Труди Ботанічного саду ім. Акад. О. В. Фоміна</i> 1948, № 19 (Наукові записки... т. 7, вип. 6) До № 19 друкувався як самостійне видання під назв.: <i>Вісник Київського ботанічного саду</i> . (Див цю назву); 1949, № 20 (Наукові записки... т. 8, вип. 5)
12.	Наукові записки / Львівський с.-г. ін-т. – Львів, 1948–1949. 1948, т. 1; 1949, т. 2. рос. мовою. Назва: <i>Научные записки ...</i>
13.	Наукові праці / Укр. ін-т експерим. Ветеринарії. – К. ; Х., 1930–1950. 1930, т. 1 назва : <i>Збірник пр. Держ. ін-ту наук. та практик. ветеринарії</i> 1934, т. 2 назва : <i>Збірник пр. / Укр. держ. ін-т експерим. ветеринарії та зоотехнії</i> 1935, [т. 3], назва: <i>Збірник наук. пр. по розплоду с.-г. тварин</i> 1936, т. 4-6, вип. 1–3 назва т. 4, 5 : <i>Збірник пр. Укр. ін-ту експерим. ветеринарії</i> ; т. 6 : <i>Наукові пр. ...</i> 1937, т. 6. 8 тематичних вип.; 1938–1941, т. 7–10; 1948, т. 16 1944–1946, т. 11–15. з 1944 р. рос. мовою. Назва: <i>Научные тр. ...</i> 1950, т. 17
14.	Наукові праці / Укр. н.-д. станція птахівництва. – К. ; Х. : Держвидав колгосп. і радгосп. л-ри, 1941–1945. 1941, т. 2; 1945, т. 3. вид-во : Держ. вид-во с.-г. л-ри УРСР
15.	Научные записки по сахарной промышленности / Всесоюз. НИИ сахарной пром-сти. – К. ; Х., 1924–1941. 1924–1926, т. 1–3. назва : <i>Записки науч.-исслед. каф. технологии с.-х. производств</i> 1927, т. 4. назва : <i>Науч. зап.</i> Гос. експерим. ин-та сахарной пром-сти 1928, т. 5, 6. 3 т. 6 назва: <i>Науч. зап.</i> По сахарной пром-сти 1929, т. 7–8 1930, т. 8–11. 3 т. 9 виходить укр. мовою. Назва: <i>Наук. зап. з цукр. пром-сті</i> 1931, т. 12–14 1932, кн. 15–26. Орган Укр. НДІ цукр. пром-сті. Держвидав Наркромстачання УРСР 1933, кн. 27–36. 3 кн. 35 рос. мовою. Орган ВНИИ сах. пром-сти 1934, кн. 37–55/56. 3 кн. 39 випуски <i>Агрономический выпуск</i> 1934–1936 по 6 №№ на рік; 1940, вип. 1/2; 1937–1939 не регулярно; 1941, вип. 2
16.	Научные записки / Харьк. ин-т механизации соц. сел. хоз-ва. – Х., 1934–1947. 1934, вип. 1; 1940, вип. 2. назва вип. 1, 2 : <i>Сборник науч. работ</i> . Вип. 1. Складрук. Вид. Князюк Г.Г. Определение максимальных скоростей; 1947, вып. 3. Назва <i>Научные зап. ...</i>
17.	Научные труды / Укр. НИИ овощеводства. – К. Х. : Гос. изд-во с.-х. л-ры УССР, 1949–1950. 1949, т. 1; 1950, т. 2
18.	Передовой стахановский опыт в социалистическом сельском хозяйстве : реф.-библиогр. сб. / Центр. Науч. с.-х. б-ка. – Х., 1938–1950. 1938, вып. 1. назва: <i>Стахановский опыт в социалистическом сельском хозяйстве</i> 1939, вып. 2; 1947, вып. 4. з вып. 4 назва: <i>Передовой ...</i> ; 1941, вып. 3; 1950, вып. 5

19.	<p>Праці / Укр. НДІ тваринництва. – К.; Х. : Держвидав колгосп. І радгосп. л-ри, 1937–1950.</p> <p>1937, № 2. назва: <i>Збірник пр.</i>, Т. 3, вип. 1–4; 1938, т. 3, вип. 5, вип. 6; 1941, вип. 7; 1944, вип. 9, 10. 3 вип. 9 рос мовою. Назва: Труды НИИ животноводства; Вип. 9 Яценко АЕ, Кириченко Г.А, Лебединский... Вип. 10: Краткий отчет Института за 1931–1943 гг.; 1945, вип. 13, 14. вийшли укр. мовою: <i>Праці</i>...; Вип. 14: Цапенко Г. В. Результати метизації...; 1946, вип. 11, 12, 15–17. вип. 11: Яценко А.Е. Результати метизації...; Вип. 12: Соловьев А. В. Экономическая оценка плановых пород ... вип. 15: Состояние, перспективы восстановления ...; вып. 16: Яценко А. Е. Чернопестрый подольский скот УССР ...; вып. 17: Захарченко И. М. Вопросы А-витаминного кормления ...; 1947, вип. 18; 1948, вып. 19: Отчет о научной работе за 1945 год; 1949, вып. 20: Отчет о научной работе за 1946 год; Вип. [21]: Научный отчет за 1947 год; 1950, вып. 22: Вопросы кормления и разведения с.-х. животных. Научный отчет за 1948 г.; Вип. [23]: Доклады на научной конференции ...; Вип. [21–23] без назви «Туды ...»</p>
20.	<p>Реферативно-библиографический сборник : обзор иностр. л-ры по сельскому хоз-ву. – Х. : Центр. науч. с.-х. б-ка М-ва сел. хоз-ва Украины, 1933–1947.</p> <p>3 № 1 назва: <i>Бюллетень</i> Бюро иностранного опыта. Різної періодичності від 1-4 до 12 разів на рік. 3 1939 р. назва : <i>Реферативно-библиографический бюллетень</i>. 1940, вип. 4; 1941, вип. 5; № 1–3 1942–1944, Бюл. не виходив; 1945, вип. 1, 2 назва : <i>Реферативно-библиографический сборник</i>; 1946, вип. 1, 2; 1947, вип. 1–3</p>
21.	<p>Сад та город : щоміс. наук.-виробн. журн. / М-во сіл. Госп-ва УРСР. – К. : Держсільгоспвидав УРСР, 1931–1949.</p> <p>1931–1932 по 12 №№ на рік; 1935 по 12 №№ на рік; 1933 по 8 №№ на рік 1941, № 1–6 (черв.) 1941 (лип.) – 1944 журн. Не виходив; 1934 по 10 №№ на рік 1945, № 1; 1946–1948 по 12 №№ на рік. 3 № 1/2 1946 р. щоміс. Наук.-виробн. журн. Вид-во Держсільгоспвидав УРСР; 1949, № 1–9. У 1949 р. на № 9 вид. Припинено.</p>
22.	<p>Сборник по обмену опытом в лесной промышленности и лесном хозяйстве / УкрНИТОЛес (Всесоюз. науч. инж.-техн. о-во лесной пром-сти и лесного хоз-ва «ВНИТОЛес»). Укр. Респ. Отд-ние). – К., 1948–1950.</p> <p>1948, июль–авг., – дек. (4 нумер. вып.); 1949, № 1, 3/4, 5 1950, № 6/7, 9–12</p>
23.	<p>Сільське господарство України : щоміс. наук.-виробн. журн. / Наркомзем УРСР. – К. : Держсільгоспвидав УРСР, 1945–1949.</p> <p>1945–1948 по 12 №№ на рік. 3 № 3 1946 р. М-во земледелия УССР. 3 № 2 1947 р. М-во сел. хоз-ва УССР; 1949, № 1–9. В 1949 р. на № 9 вид. припинено</p>
24.	<p>Соціалістичне сільське господарство. – К., 1941.</p> <p>1941, № 1–6</p>
25.	<p>Соціалістичне тваринництво : щоміс. наук.-виробн. журн. / М-во сіл. госп-ва УРСР. – К.; Х., 1926–1950.</p> <p>1926–1932 по 12 №№ на рік. 3 № 1 за 1926 р. назва : <i>Українське скотарство</i> : наук.-практ. що міс. часопис зоотехн. секції С.-г. наук. ком. НКЗС України. Місце вид. Харків. Вид-во: Рад. селянин. 3 №1 1931 р. назва: <i>Соціалістичне тваринництво України</i>. Держсільгоспвидав; 1933, № 1/2–9/10. № 1/2 назва: <i>Колгоспна тваринницька ферма</i>; 1934, № 1–12. 3 № 1 назва: <i>Соціалістичне тваринництво</i>: щоміс. наук.-виробн. Орган НКЗС УРСР, Уповнаркомгосподарів і Укр. наук. инж.-техн. т-ва по тваринництву; 1935, № 1–8. 3 № 1 мас. наук.-попул. колгосп. журн. / Наркомзем України. Київ : Держ. вид-во колгосп. і радгосп. л-ри УРСР; 1936–1940 по 12 №№ на рік; 1941 № 1–6 назва: <i>Науково-виробничий журнал</i>; 1941 (липень) – 1944 журн. не виходив; 1945–1950 по 12 №№ на рік. 3 № 1 1945 р. назва: <i>Соціалістичне тваринництво</i></p>
26.	<p>Труды Днепропетровского сельскохозяйственного института. – Днепропетровск : Гос. изд-во колхоз. и совхоз. л-ры УССР, 1939–1948.</p> <p>1939, т. 1, вып. 1; 1940, т. 1, вып. 2. Назва т. 1 : <i>Сборник</i> научных работ. Місце вид. К. ; Х. 1948, т. 2/3</p>
27.	<p>Труды Житомирского сельскохозяйственного института. – Житомир : Рад. Житомирщина, 1949. 1949, т. 3.</p>

28.	Труди Зоологічного музею / Київ. Держ. Ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К., 1941. 1941, т. 1
29.	Труди Інституту / Укр. НДІ зерн. госп-ва. – К.; Дніпропетровськ : Держвид-во колгосп. і радгосп. л-ри УРСР, 1935–1947. 1939, нумер вип. : Доброхліб І. Ф. Найшкідливіші бур'яни та боротьба з ними. – К.; Х. – 40 с. – (На допомогу агротехнаванню). 1940, вип. 9 : <i>Ітоги</i> работ Укр. НИИ зернового хозяйства им. В. В. Куйбышева за 1939 г. Ч. 1. Вып. 10. То же, ч. 2. 1941, вып. 11. То же, ч. 3. Вып. 12 : <i>Ітоги</i> работ Днепропетровского овоще-бахчевого отдела УНИИЗХ за 1937–1939 гг. Ч. 4. Вып. 9–12 вышли рос. мовою. Назву : « <i>Труди</i> » не зазначено. 1947, вып. 14
30.	Труди Київського сільськогосподарського інституту. – К. : Держ. Вид-во колгосп. і радгосп. л-ри УРСР, 1040–1949. 1940, т. 1–1. Назва т. 3 і текст. рос. Мовою; 1947, т. 4. Назва : <i>Праці</i> Київського с.-г. ін-ту; 1949, т. 5. Назва : <i>Труды</i> Киевского ордена Трудового Красного знамени с.-х. ин-та.
31.	Труды / Млеевская опытная станция плодоводства Укр. плодoinститута. – К. : Гос. изд-во с.-х. л-ры УСР, 1946, 1950. 1946, вип. 48. Назва : <i>Збірник</i> праць Мліївської н.-д. станції плодівництва; 1948, вип.. 50; 1950, вип. 51. Назва : <i>Научные труды</i> / Млеевская н.-и. станция ...
32.	Труды Научно-исследовательского института прудового и озерно-речного рыбного хозяйства. – К., 1934–1950. Спочатку виходив укр. мовою: Вісті Укр. НДІ рибного госп-ва. З 1936 р. назва : Труди НДІ рибного госп-ва України; 1939, № 3, 4; 1948, № 5 З 1948 рос. мовою: <i>Труды</i> НИИ прудового и озер.-реч. рыбного хоз-ва; 1949, № 6; 1950, № 7
33.	Труды Одесского с.-х. ин-та. – К.; Х. : Держ. Вид-во колгосп. Ы радгосп. л-ри УРСР, 1939–1949. Т. 1 ювілейн. вийшов укр. мовою під назв.: <i>Праці</i> Одеського ... 1939, т. 1 : Ювілейний. – 210 с. 1939, т. 2. – 241 с. 1940, т. 3. – 296 с.
34.	Труды Українського науково-дослідного інституту землеробства. – К.; Х. : Держ. Вид-во колгосп. І радгосп. л-ри УРСР, 1936–1947. 1936, т. 1, 2. Назва : <i>Труди</i> НДІ агрогрунтознавства та хімізації сіл. госп-ва. 1938, т. 3. 1939, т. 5. Назва : <i>Труды</i> / НДІ соц. Землеробства. 1947, т. 5 Назва : <i>Праці</i> / НДІ соц. землеробства.
35.	Труды Украинского научно-исследовательского института плодоводства. – К. Х. : Гос. изд-во колхоз. и совхоз. л-ры УССР, 1931–1947. 1931–1938 постійно інститут змінював назви: Всесоюз. ин-т плодового и ягодного хоз-ва; Всесоюз. исслед. ин-т южного плод. и ягод. хоз-ва; НИИ юж. плод. и ягод. хоз-ва; Всеукр. НИИ плодово-ягод. хоз-ва; Укр. НДІ плодово-ягід. госп-ва; Укр. НИИ плодоводства. Змінювалася назва: «Труди...», «Праці...», «Сборник работ ...»; 1940, 1 нумер. вип. Назва : <i>Труды</i> Укр НИИ плодоводства. Сборник работ по защите растений; 1947, Вып. 31. Сборник работ / Укр. НИИ плодоводства
36.	Труды Харьковского ветеринарного института. – Х, 1918–1950. Виходить з 1889 р. 1918–1939 вийшло 7 т., 11 вип. Т. 14–18; 1940, т. 19, вип. 2; 1948, т. 19, вип. 2(А) 1950, т. 20

Характерним стало помітне скорочення кількості видань праць науково-дослідних установ та поодиноких журналів наприкінці 1930 – на початку 1940-х років. Ще перед війною 16 назавжди припинили виходити друком, зокрема такі:

1. Збірник наукових праць / Маслівський с.-г. ін-т. – К.; Х., 1939.

2. На Всесоюзний огляд : орган Укр. ком. по підготовці до Всесоюз с.-г. виставки. – К. : Держвидав колгосп. і радгосп. л-ри УРСР, 1938–1940.

- 3. Наукові праці** Київського ветеринарного інституту. – К. : Полтава : Вид-во колгосп. і радгосп. л-ри УРСР, 1938–1940.
- 4. Научные записки** Полтавского института инженеров с.-х. строительства. – Полтава, 1940.
- 5. Научные записки** Украинского коммунистического сельскохозяйственного университета им. Артема. – Х., 1940
- 6. Научные записки** / Херсонский с.-х. ин-т им. А. Д. Цюрюпы. – Херсон, 1939–12940.
- 7. Технічні культури** : мас. наук.-попул. журн. / Наркомзем УРСР. – К. : Держ вид-во колгосп. і радгосп. л-ри УРСР, 1938–1940.
- 8. Труды** / Гос. Никитский Бот. Сад. – Ялта, 1934–1939.
- 9. Труды** Гідробіологічної станції / АН УРСР. – К., 1935–1940.
- 10. Труды** Донецької гідробіологічної станції ім. проф. В. М. Арнольдї. – Х. : Вид. ХДУ, 1940.
- 11. Труды** Крымского НИИ защиты растений / НКЗ Крым АССР. – Симферополь, [1933]–1939.
- 12. Труды** Научно-исследовательского института свиноводства. – К. Х. : Гос. изд-во колхоз. и совхоз. л-ры УССР, 1930–1940.
- 13. Труды** Научно-исследовательской станции хмелеводства. – К. ; Х., 1936–1940.
- 14. Труды** / НКЗС УССР, ВУАСГН, Укр. НИИ виноградарства и виноделия им. В. Е. Таирова. – Х. : Держсільгоспвидав, 1935–1939.
- 15. Труды** Укр. науч.-исслед. станции морского рыбного хозяйства и океанографии. –Одесса, 1925–1940.
- 16. Сборник трудов** / Харьковский зоотехнический институт. – Х. : Сельхозгиз, 1935–1939.

За результатами дослідження маємо такий стан кількісних показників фахової періодики досліджуваного періоду [табл. 4].

Таблиця 4.

Кількісні показники виходу друком
сільськогосподарської періодики в Україні у 1939–1950 рр.

№п/п	Роки	Кількість назв с.-г. періодики
1.	1939	12
2.	1940	14
3.	1943	–
4.	1944	2
5.	1945	7
6.	1947	10
7.	1948	11
8.	1949	10
9.	1950	10

Щодо повноти забезпечення галузі періодичними виданнями свідчить таблиця 5.

Таблиця 5.

Тематичний розподіл галузевих періодичних видань в Україні у 1939–1950 рр.

№ п/п	Тематика періодичних видань	Кількість видань
1.	Загальні питання (різні напрями сільського госп-ва)	14
2.	Зоологія	1
3.	Сільськогосподарська ботаніка	3
4.	ветеринарія	3
5.	гідротехніка	1
6.	землеробство	1
7.	Зернове господарство	2
8.	тваринництво	2
9.	бджільництво	1
10.	птахівництво	1
11.	рибництво	1
12.	Цукробурякова промисловість	1
13.	Механізація сільського господарства	1
14.	овочівництво	1
15.	Плодівництво, садівництво	3
16.	Лісове господарство	1
17.	Сільськогосподарська бібліографія	1

Порівнюючи дані табл. 2 і табл. 5 можна констатувати, що в основному галузі сільського господарства і основні групи науково-дослідних установ за тематичними напрямками мали відповідно періодичні органи, або продовжувані видання. Але регулярність і повнота забезпечення звісно ж були недостатніми в скрутних тогочасних умовах.

Необхідно відзначити ще одну особливість галузевої періодики щодо популяризаторських її функцій. Популяризація, особливо за роки радянської влади, часто ототожнювалася з пропагандою. Це великою мірою стосується і періодики воєнних та післявоєнних часів. Видання на рівні інших засобів масової інформації широко використовувалася для пропаганди генеральної лінії партії та радянського уряду. У них часто висвітлювалися упереджені оцінки та судження про дійсність, маскувалася правда. Наприклад, ми не знайдемо у періодиці тих часів фактів і повідомлень про роки голоду в Україні 1946–1947 рр., тим більше належного трактування подій. Голодомор в Україні 1946–1947 рр. – масовий голод (третій голодомор), який влаштувала народам СРСР російсько-комуністична диктатура, був спричинений не так повоєнним неврожаєм, як спланованою акцією сталінського Політбюро з метою забрати в селян залишки зерна і продати чи подарувати його братам режимам у соціалістичному таборі. Поряд з цим періодика відіграла незамінну роль у підтримці незборимого морального духу людей, які інколи на межі виживання прагнули визволення та все робили заради перемоги, скорішої відбудови держави, повернення до мирного життя.

Висновки. Вищенаведене можемо підсумувати. Ще перед війною різко скоротилася кількість фахової періодики, події Другої світової війни мали негативний вплив на всю галузь, науково-дослідну діяльність установ та вихід друком відповідних періодичних видань. Потрібно констатувати недостатнє науково-інформаційне та популяризаторське забезпечення галузі й науки в досліджуваний період. Сільськогосподарська політика завжди була стратегічною у державі, але часто, ігноруючи реалії життя та проблеми, керівництво держави робило страшні непоправні помилки, які об'єктивно оцінено істориками лише за років незалежності України.

Список літератури: 1. *Опара Н. М.* Журнал «Хуторянин» – часопис сільськогосподарської дослідної справа Полтавщини / Н. М. Опара // Історія науки на межі тисячоліть : зб. наук. пр. – К., 2010. – Вип. 49. – С. 173–177. 2. *Вергунов В. А.* «Вісник природознавства» Харківського наукового товариства як джерело вивчення передісторії інститутизації та академізації аграрної науки в Україні (1927–1929) / В. А. Вергунов // Історичні записки : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, східноукр. нац. ун-т імені Володимира Даля. – Луганськ, 2010. – Вип. 27, ч. 1. – С. 171–186. 3. *Вергунов В. А.* Репертуар статей журналу «Вісті Харківського сільськогосподарського інституту ім. тов. Раковського» за 1925–1929 рр. як інформаційний ресурс для вивчення історії аграрної науки та освіти в Україні / В. А. Вергунов // Вісн. Харківської держ. акад. культури : зб. наук. пр... – Х., 2010. – Вип. 31. – С. 144–153. 4. *Устич Г.* «Вісник сільськогосподарської науки»: історія створення та функціонування (1922–1923) / Г. Устич // Історія української науки на межі тисячоліть : зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т, ДНСГБ УААН, Від-ня історії та методології освіти, науки і техніки АН вищ. шк. України [та ін.]. – К., 2005. – Вип. 21. – С. 229–234. 5. *Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940 :* Журнали, «Бюлетені», «Вісті», «Наукові записки», «Збірники наукових праць», «Труди» : наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ, уклад : В. А. Вергунов, О. П. Анікіна ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2002. – 159 с.; *Періодичні та продовжувані видання на Полтавщині (XIX–XIX ст.):* наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ, уклад : В. А. Вергунов, О. П. Анікіна ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2002. – 48 с. 6. *Сільськогосподарські періодичні видання в Україні. 1918–1940 :* Журнали, «Бюлетені», «Вісті», «Наукові записки», «Збірники наукових праць», «Труди» : наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ, уклад : В. А. Вергунов, О. П. Анікіна ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Нілан-ЛТД, 2012. – 240 с. 7. *Сільське господарство УРСР та його наукове забезпечення у 1940–1946 роках :* зб. док. і матеріалів / УААН, ДНСГБ, ЦДАВО України ; уклад. М. В. Присяжнюк, В. А. Вергунов, О. О. Черниш, В. І. Кучер, А. С. Білоцерківська, Н. П. Коваленко, Н. В. Маковська, О. В. Корзун ; під аг. ред. М. В. Присяжнюка ; наук. ред.. В. А. Вергунов. – К. : Нілан-ЛТД, 2012. – 756 с. – (Іст.-бібліогр. сер. «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 62) с. 9–10. 8. *История Великой Отечественной войны Советского Союза (1941–1945 гг.):* в 6 т. – М. : Наука, 1965. – Т. 2. – С. 168. 9. *Галась І.* Періодичні та продовжувані видання (журнали), випущені на терені України в 1944–1949 роках / Ірина Галась // Вісн. Кн. палати. – 2011. – № 12 (185). – С. 34–40.

Надійшла до редакції 11.04.2013 р.

УДК 655.424:63(477)(091)

Сільськогосподарські періодичні та продовжувані видання в Україні в роки війни 1941–1945 рр. та у повосенні п'ятиріччю / О. П. Анікіна // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Історія науки і техніки. – Х. : НТУ «ХПІ», 2013. – № 48 (1021). – С. 3–17. – Бібліогр.: 9 назв.

На основе анализа сельскохозяйственных периодических и продолжающихся изданий доказано, что они имели незаменимое значение для поднятия и возрождения отрасли и научного

обеспечения в тяжелый период, связанный с войной 1941–1945 гг. и послевоенным восстановлением.

Ключевые слова: периодические издания, сельское хозяйство, отраслевая периодика, научно-исследовательские учреждения, исследования

Based on the analysis of agricultural periodicals and serials proved that they have an irreplaceable value for the uplift and revival of industry and scientific support in a difficult period associated with the war of 1941-1945 and post-war reconstruction.

Keywords: periodicals, agriculture, industry periodicals, research institutions, research

УДК [574.5+001](477)(092)

Л. А. БАЙДАК, наук. співроб. НДІ біології Дніпропетровського національного університету ім. О. Гончара

ЗАСНОВНИК ПРІСНОВОДНОЇ РАДІОЕКОЛОГІЇ В УКРАЇНІ І. П. ЛУБЯНОВ. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО ВИВЧЕННЯ РАДІОЕКОЛОГІЇ ДНІПРОВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

У статті розглядається життя та діяльність видатного представника дніпропетровської гідробіологічної школи І. П. Лубянова, роботи якого заклали основи формування прісноводної радіоекології в Україні. Указано на розвиток І. П. Лубяновим традицій і логіки попередніх напрацювань дніпропетровської гідробіологічної школи та його участь у подальшому формуванні цієї школи.

Ключові слова: Дніпропетровськ, дніпропетровська гідробіологічна школа, прісноводна радіоекологія, радіонукліди.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток високотехнологічних галузей промисловості таких як, ядерна енергетика, ракетно-космічна, хімічна промисловість та інше, визначає прогрес людства, надає йому безмежних соціально-економічні переваг, але в той же час, досить часто, супроводжується надзвичайними ситуаціями, небезпечними для життя людей і оточуючого природного середовища. Історія розвитку наук, що вивчають вплив цих галузей, в теперішній час, набуває дуже важливого значення. Дослідженням поширення, накопичення та міграції радіонуклідів – продуктів ядерних реакцій, а також оцінкою ступеню радіоактивного забруднення територій та розробкою методів мінімізації негативного впливу радіації на життя та здоров'я мешканців забруднених територій займається радіоекологія. Основи формування прісноводної радіоекології в Україні, як нового напрямку гідробіології, заклав представник дніпропетровської гідробіологічної школи – Іван Павлович Лубянов.

Аналіз попередніх досліджень. Історія дніпропетровської гідробіологічної школи, формування якої пов'язане з гідроекологічним

© Л. А. Байдак, 2013